

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Kring Voorst

E-mail adres redactie
Kroniek@OKVoorst.nl

Port Payé
Pays-Bas

Postbus 170
7390 AD Twello

In deze Kroniek o.a.:

- ✓ De dochters van Albert Heijn?
Nee, de dochters Van Galen
- ✓ Beelden uit mijn jeugdjaren
- ✓ Het Burgerweeshuis in Deventer
en haar bezittingen in Voorst
- ✓ Open monumentendag
- ✓ Archeologie,
conclusies uit veldkarteringen Nijbroek

VOORST SCHRIJFT GESCHIEDENIS

Kroniek

Oudheidkundige Kring Voorst

Jaargang 41 - 2018
nummer 3

oudheidkundige kring voorst

opgericht 18 december 1975

Bezoekers- en studieruimte

postadres: postbus 170, 7390 AD Twello - **bezoekadres:** Dorpsstraat 11a, ingang aan de Dorpsdwarsstraat

geopend: dinsdag en woensdag van 09.00 tot 16.00 en verder op afspraak. Tel.: 0571 27 7090

e-mailadres: info@OKVvoorst.nl - **website:** www.okvvoorst.nl - KvK nummer. 40102879

Betalingen uitsluitend via Rabo-rekeningnr.: NL80 RABO 0362 8092 67

Ereleden

B. ten Bosch, J. Groenenberg, Mr. J.H. Hermen, J. Lubberts, J.A.M. Schutte-Geurtsen, W. Wassink, B. van de Zedde

Dagelijks bestuur

Fred van der Vegte, voorzitter	Zandstraat 5	7383 AH Voorst	voorzitter@OKVvoorst.nl
Gerrit Rutgers, secretaris	Badijkstraat 58	7391 HE Twello	secretaris@OKVvoorst.nl
Wim Huisman, penningmeester	Oude Deventerweg 15	7383 AD Voorst	penningmeester@OKVvoorst.nl
Gé Veen	Domineestraat 4	7391 GG Twello	
Henk Wolters	Beentjesweg 8	7396 PD Terwolde	

Werkgroepen en contactpersonen

Coördinatie studieruimte	Gerrie Groenewold en vacature	info@OKVvoorst.nl
Bibliotheek	Gerard Vrieling	info@OKVvoorst.nl
Werkgroep documentatie	Willemien Ooms	info@OKVvoorst.nl
Fotogroep	Jack Damen	info@OKVvoorst.nl
Ledenadministratie	Ab Peppelenbos	administratie@OKVvoorst.nl
Contact leden en vrijwilligers	Henk Wolters	info@OKVvoorst.nl
Lezingen	Gé Veen	info@OKVvoorst.nl
Tweede Wereldoorlogarchief	Bertus ten Bosch	info@OKVvoorst.nl
Webmaster	Wim Wassink	www.OKVvoorst.nl
Werkgroep genealogie	Auke Vlietstra	genealogie@OKVvoorst.nl
Redactie Kroniek	Auke Vlietstra	kroniek@OKVvoorst.nl

Lidmaatschap

De jaarcontributie bedraagt € 20,00 per persoon; voor gehuwden en partners woonachtig op hetzelfde adres € 25,00

Aanmelding lidmaatschap en wijzigingen van adres en/of lidmaatschap via www.okvvoorst.nl

Overige vragen: Tel. 0571 277090 of postbus 170, 7390 AD Twello

Gemeentearchief Voorst

Archivaris: Annemarie Geerts, H.W. Iordensweg 17, Twello, gemeentearchief@voorst.nl

Studiezaal open op maandag van 9.00-17.00 uur

Kroniek

De Kroniek beoogt een breed georiënteerd informatiemedium van de Oudheidkundige Kring Voorst te zijn, een kwartaalblad van en voor de leden. Het verschijnt in de maanden maart, juni, augustus en november.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan met goedkeuring van de redactie en de betreffende auteur(s)

Mailadres voor kopij en reacties op de inhoud van Kroniek: kroniek@OKVvoorst.nl

Afbeelding omslag : E-mailen reclame bord van Albert Heijn uit de jaren '50

Druk : Brein Reclame, Twello oplage 750 stuks

INHOUDSOPGAVE KRONIEK

Jaargang 41 - 2018 - nummer 3

• Van het bestuur	F. van der Vegte	2
• Agenda	G. Veen	3
• Voorst 200	stuurgroep Voorst 200	4
• Kroniekpost	redactie	8
• De dochters van Albert Heijn? Nee, de dochters Van Galen	I. van der Vegte-van Asselt	12
• Beelden uit mijn jeugdijaren	H. Veen-vliet-Albers	18
• Open monumentendag 'In Europa' in de gemeente Voorst	gemeente Voorst en redactie	20
• Het Burgerweeshuis in Deventer en haar bezittingen in Voorst	M. Westerhuis-Duvoort	24
• Met de pen door Voorst	J. Lubberts	29
• Straatnamen in de gemeente Voorst	F. Liese en A.A. Vlietstra	30
• Archeologie, conclusies uit veldkarteringen Nijbroek	E. Kluin, M. Kluin en C. Nieuwenhuize	31

Aan deze Kroniek werkten verder mee: F.C. Nelis (als corrector)

en de redactie bestaande uit G. Groenewold, A. Vlietstra en I. van der Vegte - van Asselt

Afbeeldingen: OKV archief, tenzij anders vermeld

LET OP: Uiterste datum inleveren kopij nummer 2018-4: 15 oktober 2018

Vanaf 21 augustus is onze studieruimte weer geopend. Van harte welkom!

TWELLO : 31 AUGUSTUS EN 1 EN 2 SEPTEMBER
TERWOLDE : 28, 29 EN 30 SEPTEMBER
VOORST : 26, 27 EN 28 OKTOBER
WILP : 30 NOVEMBER EN 1 EN 2 DECEMBER

De redactie behoudt zich het recht voor om aangeboden artikelen – in overleg met de auteur – aan te passen. Daarnaast is de redactie niet verantwoordelijk voor onjuistheden en/of achterhaalde situaties in aangeleverde stukken. Aanvullingen, reacties en/of correcties zijn altijd welkom.

De auteursrechten op gepubliceerde foto's berusten te allen tijde bij de rechthebbende. Noch de OKV, noch de redactie van Kroniek aanvaardt aansprakelijkheid voor onrechtmatig gebruik van (foto)materiaal dat door derden ter publicatie is aangeboden. Overname van (delen van) artikelen is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van de OKV.

Giften en Schenkingen

De Oudheidkundige Kring Voorst is een Algemeen Nut Beogende Instelling, een zogenaamde ANBI. Met een schenking aan OKV steunt u niet alleen onze vereniging, maar kunt u ook profiteren van een belastingvoordeel. Dat voordeel is zowel van toepassing bij een eenmalige gift als bij een periodieke schenking. Via het mailadres penningmeester@okvvoorst.nl kunt u een onderhandse verklaring voor periodieke schenking ontvangen.

Doorn & Van der Haar Computers

www.doornvanderhaar.nl

info@doornvanderhaar.nl

Vestiging Vaassen

Wilhelminaweg 3

8171 EJ Vaassen

0578 - 57 58 56

Verkoop - Reparatie - Websites

Vestiging Twello

H.W. Iordensweg 32A

7391 KB Twello

0571 - 29 80 80

Cloud - Onderhoud - Netwerken

Van het bestuur

Fred van der Vegte

We beleven een zomer om niet te vergeten: warmte- en droogtereclen worden gebroken. Het land is droog en dor. Was het ooit eerder zó droog en wat zijn de gevolgen?

Op onze ledenvergadering in april noemden we als thema voor het volgend jaar de geschiedenis van de landbouw in onze gemeente. De effecten van weersomstandigheden zullen vroeger ook belangrijk zijn geweest, misschien nog wel belangrijker dan nu. Nu kunnen we eenvoudiger dan in het verleden tekorten in de oogst opvangen, beheersen we de waterhuishouding beter. Desondanks leidt de droogte nu tot problemen. Misschien dat één van de lezingen volgend jaar een retrospectief kan geven van vroeger naar nu?

De historische weekends in het kader van Voorst200 trekken telkens weer veel bezoekers. De enthousiaste organisatie, het programma en de inzet van de vele vrijwilligers is kenmerkend en oogst veel waardering. In de komende maanden zullen achtereenvolgend Twello, Terwolde, Voorst en Wilp in de belangstelling staan. Inmiddels wordt ook hard gewerkt aan een publicatie over de ontwikkelingen in onze gemeente in de afgelopen tweehonderd jaar.

U merkt het: de OKV is springlevend en heel actief.

Tijdens de historische weekends meldden zich ook nieuwe leden aan. Een aantal daarvan wil ook als vrijwilliger een bijdrage leveren aan ons werk.

Van harte verwelkomen wij nieuwe vrijwilligers!

Graag tot ziens op onze activiteiten, lezingen en in onze studieruimte!

LEGE CARTRIDGES SPAREN VOOR DE OKV

In de studieruimte van de OKV staan dozen voor de inzameling van lege cartridges van uw printer. Door uw cartridges bij ons in te leveren helpt u onze vereniging aan extra inkomsten, die met alle activiteiten die we ontplooiën in ons jubileumjaar zeer welkom zijn. U bent tijdens de openingstijden van onze studieruimte hartelijk welkom om cartridges in te leveren.

Agenda

Gé Veen

LEZING 20 SEPTEMBER IN WILP DE BEELDENSTORM EN ALVA'S RAAD VAN BEROERTEN (1566-1569), door Sander Wassing, historicus

In 2016 was het 450 jaar geleden dat de Beeldenstorm losbarstte, in 2017 werd stilgestaan bij het 500ste geboortjaar van de Reformatie en anno 2018 is het 450 jaar geleden dat de Tachtigjarige Oorlog begon.

In de zomer van 1566 raakten de gemoederen in de Nederlanden overhit. De combinatie van religieuze, sociale en economische onrust bleek een explosief mengsel. Dat leidde uiteindelijk tot de Beeldenstorm. Koning Filips II stuurde naar aanleiding van de vernielingen zijn belangrijkste generaal, de hertog van Alva, met een leger op pad om orde op zaken te stellen. Hij stelde een speciale rechtbank in om de beeldenstormers op te sporen en te bestraffen, de zogenaamde Raad van Beroerten. Ging de Beeldenstorm aan het Schoutambt Voorst voorbij? Toch niet! U hoort het op 20 september!

Dorpshuis "de Pompe" in Wilp
Aanvang 20.00 uur zaal open om 19.30 uur
Gratis voor leden en niet leden.

LEZING 29 NOVEMBER SPRENGEN EN BEKEN OP DE VELUWE

De lezing gaat over de historie van sprengen en beken op de Veluwe. Stromend water op de Veluwe is minder bekend dan de bossen, heide en heuvels, maar zeker niet minder interessant. Het kristalheldere water stroomt door de Veluwe beken. Naast de twee natuurlijke beken gaat het daarbij om meer dan 150 sprengbeken. We kunnen genieten van de mooie natuur waarin ze stromen met prachtige flora en bijzondere diersoorten.

De lezing met beelden wordt verzorgd door één van de vrijwilligers van de Stichting tot Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken

ZET VAST IN UW AGENDA!

Op donderdag 29 november 2018 in het Dorpshuis te Voorst, Aanvang 20.00 uur
Gratis toegankelijk voor leden en niet leden

Kijk ook eens bij de speciale etalage aan de zijkant van

JUMBO
Binnendijk

Elke maand een ander thema
deze maand Twello
in september Terwolde!

PROGRAMMA VOORST 200 IN TWELLO

VRIJDAG 31 AUGUSTUS EN 1 EN 2 SEPTEMBER BIJ JUMBO BINNENDIJK

Tijdens het weekend een **fototentoonstelling** over de acht afbeeldingen op speciale mokken die Jumbo Binnendijk laat maken ende mogelijkheid om samen gezellig koffie te drinken in de winkel.

Daar is in de periode van 28 augustus tot 10 september veel meer te doen:

- **Tentoonstelling** met foto's uit Twello en oude fietsen uit dezelfde periode als op de foto's
- **Puzzeltocht:** "Waar in Twello is/was dat ook al weer?"
- Een **winkelactie** met speciale mokken van OKV en Jumbo met acht nostalgische afbeeldingen uit de gemeente Voorst.
- Op de groenteafdeling informatie over de vroegere **groente- en fruitveiling in Twello.**
- Op de vleesafdeling aandacht voor de grotendeels verdwenen **vleesindustrie in Twello.**

We proberen Kroniek nummer 4 bij u te laten bezorgen voor het Wilp-weekend.

Kijk anders op de website
www.okvvoorst200.nl
of in Voorster Nieuws.

GEMEENTE
VOORST200
1818-2018

GEMEENTE
VOORST200
1818-2018

**PROGRAMMA VOORST 200
IN TERWOLDE**

IN DORPSHUIS D'OLDE SCHOLE

VRIJDAG 28 SEPTEMBER IN DORPSHUIS D'OLDE SCHOLE

De zaal is open om 19.15 uur, inloop met koffie of thee
Programma van 20.00 - 22.00 uur:

WELKOM EN OPENING

door Fred van der Vegte (voorzitter OKV) en burgemeester Jos Penninx

GREPEN UIT DE GESCHIEDENIS VAN TERWOLDE

lezing door Jan Lubberts

VRIJDAGAVOND EN ZATERDAG EN ZONDAG VAN 13.00 - 16.00 UUR

Doorlopende presentaties:

TERWOLDE IN WOORD EN BEELD

tentoonstelling met oude foto's en ander historisch beeldmateriaal

SCHILDERS EN TEKENAARS UIT TERWOLDE

tentoonstelling met schilderijen en tekeningen van oude en nieuwe Terwoldenaren

STAPVOETS DOOR HEDEN EN VERLEDEN

diavoorstelling met een wandeling door de gemeente Voorst

ZATERDAG 29 SEPTEMBER

13.00 UUR GESCHIEDKUNDIGE WANDELTOCHT DOOR TERWOLDE

o.l.v. gids Jan Lubberts langs o.a. de kerk, Livonia en de Matanze met ter afsluiting een Terwoldse lekkernij - start in het dorpshuis

16.00 UUR DISCUSSIE ONTWIKKELING TERWOLDE

met o.a. Lies Holstein (oud-wethouder), Andrea van de Berg (verenigingen), Tony Leurink (ondernemer) en Pieter Nijhof (Dorpsbelangen) o.l.v. Marten Brascamp

PROGRAMMA ZONDAG 30 SEPTEMBER OP VOLGENDE PAGINA

**VERVOLG
PROGRAMMA VOORST 200
IN TERWOLDE
ZONDAG 30 SEPTEMBER**

13.00 UUR GESCHIEDKUNDIGE FIETSTOCHT DE MEINTJES EN STEENOVEN

o.l.v. gids Jan Lubberts met ter afsluiting een Terwoldse lekkernij,
start in het dorps huis

16.00 UUR VAN KOEN TOT ROGGEBAOD

lezing van Willy Gooiker over rogge, van de middeleeuwen tot heden

Pauze op het roggeland

**GEMEENTE VOORST SCHRIJFT GESCHIEDENIS 1818-2018
WWW.OKVVOORST200.NL**

**VOORLOPIG PROGRAMMA
VOORST 200 IN VOORST**

**HET WEEKEND VAN 25, 27 EN 28 OKTOBER
IN EN OM HET DORPSHUIS
VAN VOORST**

THEMA: DE WEGEN VAN, NAAR, DOOR EN IN DORP VOORST

**GEMEENTE
VOORST200
1818-2018**

**BEELDPRESENTATIES,
FOTOTENTOONSTELLING,**

BEZICHTIGINGEN EN EXCURSIES PER FIETS EN TE VOET

Melkleenweg 4 Terwolde
info@campingdepolmate.nl www.campingdepolmate.nl

Ontdekkend op weg

Wij gidsen in het wisselende stroomgebied van de Dijssel met dijkhuizen, landgoederen, kastelen en vroege ontginningen van landbouw en veeteelt. Wij laten Veluwe, Salland en delen van de Gelderse Achterhoek zien in ieder jaargetijde en vertellen de verhalen en sagen die in deze gebieden de ronde doen.

Ieder jaargetijde maakt de streek net weer anders. Ontdekken we nieuwe plekken en vergezichten. Boerderijen met lanterkamers te kust en te keur. Verhalen van bijzondere momenten, personen en gevechten om begrip. Dat is wat Veluwe, Salland en Gelderse Achterhoek u bieden, eeuwen van grootse waarde voor streek en mens.

"De gids stapt bij u in en neemt de tijd om tijdens de rondrit te vertellen over omgeving en mens."

Een toer duurt maximaal 2 uur.

E info@zedwell.nl T 06-53 67 85 62

www.zedwell.nl

Bezorging Kroniek 2018-2

Door het gebruik van een verkeerd bestand zijn er bij de verzending van ons tweede nummer van dit jaar fouten gemaakt en hebben een aantal leden en andere contacten te laat of helemaal geen blad ontvangen. Namens de administratie bieden we hiervoor onze excuses aan. Sommige adressen krijgen bij de verzending van dit exemplaar, ook het vorige nummer toegestuurd.

Schenkingen

Jan Roodink en *Dries Bosma* schonken ons tijdens het V-200 weekend in Klarenbeek een serie films van Klarenbeek.

Via de *zustervereniging "de Elf Marken"* te Gorssel ontvingen wij een dikke map met gegevens over de dijkverzwaring van de Bomendijk te Wilp. De map bevat alle technische gegevens en detailkaarten van de uit te voeren werkzaamheden aan de Bomendijk.

Frits Teunissen schonk de OKV twee prachtig geïllustreerde en uitgevoerde stamreeksen.

Onder de titel "Boeren in de IJsselvallei" beschrijft hij de stamreeks (een in generaties gerangschikte opgave van iemands wettige voorouders in rechte mannelijke lijn) van Jan Teunis (ongeveer geb. 1728), geboren in Wilp en getrouwd in Terwolde, tot Hendrik Willem Teunissen (overleden 1988, Terwolde). De andere stamreeks heeft de titel "De

Peppelenkamp" en bevat de stamreeks van Willem Willems (1695), geboren in Terwolde tot Willem de Weerd (overleden 1929, Deventer).

De moeite waard om eens te bekijken tijdens de openstelling van onze studieruimte op dinsdag en woensdag.

C. Lutje Beerenbroek schonk, voor gebruik in huisje Sonnenberg, een ets van Teun Velders van 'Slot Nijenbeek'.

Verder ontvingen we van *D. Noorlag*, de *heer Ribbink* en de *heer Groot Lipman* diverse documentatie en/of materialen.

Genealogie en privacy

In het tweede nummer van 'Veluwe geslachten' van dit jaar lazen we een artikel, gewijd aan de op 25 mei 2018 in werking getreden Europese privacywetgeving (AVG). Ook bij het onderzoeken van familiegegevens zal men hier rekening mee moeten houden.

Plaats- en buurtnamen in Etymologiebank

Aan de etymologiebank van het Meertens Instituut, waarin de herkomst van vele woorden te vinden is, zijn 9.000 Nederlandse geografische namen toegevoegd

De plaatsnamen, wijknamen, buurtnamen en streeknamen zijn afkomstig uit het onlangs verschenen boek *Nederlandse plaatsnamen verklaard* van Gerald van Berkel en Kees Samplonius.

In de nieuwste uitgave staan er 9.000, die nu allemaal online beschikbaar zijn via de etymologiebank.

Kijk op <https://www.meertens.knaw.nl/cms/nl/collecties/databanken>

Op de site van het **Meertens Instituut** zijn veel meer databanken te vinden, bijvoorbeeld:

De *Nederlandse Familienamenbank* met gegevens over de oorsprong, betekenis en verspreiding van familienamen in Nederland.

De *Nederlandse Volksverhalenbank* met o.a. historische sprookjes, sagen, legenden en andere verhalen.

In deze databank, die meer dan 45000 verhalen bevat, ook uit onze gemeente, vond de redactie een verhaal uit Terwolde:

Rapport van Robert Boerman en Jan Willem Bobbink: Tijdens een rondvlucht op zondag 04-08-2002 zagen we direkt na het opstijgen van vliegveld Teuge een graancirkel liggen. Vanuit de lucht was goed te zien hoe een groot gedeelte van het graan van de drie cirkels zich al opgericht had.

De *Nederlandse Dialectenbank*, waar u dialecten echt kunt beluisteren

De *Nederlandse bedevaartbank*, met gegevens over 662 bedevaartsplaatsen in Nederland.

De *Nederlandse liederenbank*, met 170.000 liederen, met herkomst en tekst.

Maar de rij is nog langer, kijk dus zelf eens op deze interessante website.

De nostalgische geschiedenis van tweewielerfabrikant Sparta

In CODA Centrale Bibliotheek is tot 30 september in het kader van het 'Erfgoedfestival Apeldoorn 1900' de historische tentoonstelling *Apeldoorn 1917* te zien. Daarnaast kan nog tot 23 september de tentoonstelling over de firma 'Verbeek en Schakel, grossierderij in rijwielen en onderdelen', worden bekeken. Deze firma werd in 1917 opgericht en zou van lokale fietsenmaker uitgroeien tot één van de belangrijkste producenten van (motor) fietsen, brommers en meer recent van e-bikes in Nederland: Sparta.

Er is ook een boek verschenen dat een prachtig beeld biedt van het tijdperk van fiets en bromfiets.

Emaillabord met Sparta-logo uit de dertiger jaren

Waterput bij de 'Grote Polmate'

Vorig jaar deden we in Kroniekpost een oproep van Gert Gootjes van boerderij en mini-camping 'de Polmate' voor ideeën om de waterput die hij had opgegraven bij zijn boerderij te conserveren. Hij heeft nu zelf een manier gevonden en schrijft daarover:

I.v.m. de leem tussen de stenen kan de put niet blootgesteld worden aan de regen, dan zou namelijk op den duur de leem eruit spoelen en de koepel instorten. Weer afdekken met aarde was een andere optie, maar dan is hij niet meer zichtbaar, wat erg jammer zou zijn.

Inmiddels heb ik zelf een methode gevonden om de put te conserveren en toch zichtbaar te houden door middel van, wat ik noem, een 'sarcofaag'.

In de put is verlichting geïnstalleerd voor een feeëriek effect 's avonds en er hangt een dompelpomp in, zodat het water gebruikt kan worden om de tuin te sproeien.

Voor meer informatie over de 'Grote Polmate' verwijzen we naar jaargang 39 (2016) no.2 van dit blad, waarin een artikel is opgenomen over het bewoonbaar maken van deze boerderij.

Landschap & kastelen ontdekken op glk.nl

De website van *Geldersch Landschap & Kasteelen* is vernieuwd. Een nieuw, fris uiterlijk en veel mooie beelden, zodat je Gelderland al beleeft voordat je op stap gaat. Je vindt er informatie over prachtige locaties en een duidelijk overzicht van alle excursies en evenementen.

Digitale kadastrale basiskaart van Gelderland

Sinds kort staat de digitale versie van de kadastrale basiskaart van Gelderland uit 1832 online.

De website van het Historisch-Geografisch Informatiesysteem biedt de oudste kadastrale kaart van 1832 met bijbehorende eigenaars- en perceelgegevens in digitale vorm.

Hij beslaat de hele provincie Gelderland, in totaal 185 kadastrale gemeenten, met circa 480.000 percelen en 80.000 gebouwen, allemaal opgemeten in de periode 1811-1832. HisGIS is opgezet per gewest en bevat momenteel Friesland, Groningen, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Utrecht, een deel van Noord-Brabant, de gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Delft, Leiden en de gemeente Sittard-Geleen.

Het wil op den duur heel Nederland omvatten. De steden Maastricht, Den Haag en Dordrecht zijn in ontwikkeling. Het navigeren is even wennen, gebruik in de bovenbalk de zoekfunctie 'ga naar'. Kijk op <https://hisgis.nl/>

Links op de bank de latere mevrouw H. (Hermina) Broekhuis – Van der Wal (1910). Verder op de foto Hendrik (1912), Jan (1913) en Aleida (1914). foto fam. v.d Wal.

Digitale Bekenatlas Veluwe

De Bekenatlas Veluwe, is de naam voor het nieuwe digitale kaartstelsel dat 'De Bekenstichting' samen met de provincie Gelderland heeft ontwikkeld. Het stelsel is vanaf begin april voor iedereen beschikbaar via de site www.sprengenbeken.nl

Een potbeker langs de Fliet

In 2008 voerde de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een kleinschalig onderzoek uit in Twello. Aanleiding voor dit onderzoek was de ontdekking van potbekerscherven en een hamerbijlfragment, die bij graafwerkzaamheden voor natuurontwikkeling aan het Buddezand aan het licht gekomen waren. Aangezien dergelijk oude sporen uit het laat-neolithicum bijzondere ontdekkingen zijn, is de vondstlocatie nader onderzocht en daarover is in 2009 een rapport verschenen, dat op de site van de RDMZ is te downloaden: www.cultureelerfgoed.nl. Ook bij OKV te verkrijgen via mail.

Boekhandel Oonk

Stationsstraat 4 Twello

T: 0571-27 15 09

E: info@evennaaroonk.nl

De dochters van Albert Heijn?

GEEMEENTE
VOORST200
1818-2018

..... Nee, de dochters Van Galen!

Ineke van der Vegte - van Asselt

Annie Elferink-van Galen en haar zussen Thea en Gerda vertellen over de tijd dat hun vader Jan van Galen een depot van Albert Heijn leidde rond het jaar 1930 in Twello, aan de Molenstraat.

Hoe het begon.....

In 1925 werkt hun vader als loopjongen bij Albert Heijn in Deventer in de Korte Bisschopstraat. Niet ver daar vandaan, in de Noordenbergstraat, was hij geboren. Hij ontmoette Gerda Timmermans, zij werkte ook in Deventer en zij trouwden. In 1930 kreeg vader de mogelijkheid het depot van Albert Heijn in Twello te gaan leiden. Vader en moeder gingen dat samen doen en werkten hard.

Advertentie Albert Heijn uit 1923, met adres Korte Bisschopstraat 35, telefoon 897

Molenstraat 1930, Depot Albert Heijn, foto v. Galen

Enthousiaste klant!, foto fam. v. Galen

Jan en Gerda van Galen voor de winkel, 1930, foto fam. v. Galen

Van Molenstraat naar de Dorpsstraat

In 1935 verhuisden Jan en Gerda van Galen naar de Dorpsstraat. Het pand stond ongeveer op de plek waar nu de kaasboer is, naast de zaak van Dekker-Huiskes. Daar werden hun 5 dochters geboren, de eerste in 1936, Annie. Daarna volgden Thea, Willy, Gerda en Marian. Inmiddels zijn Willy en Marian al overleden.

De winkel van Jan en Gerda van Galen aan de Dorpsstraat nummer 29 in Twello, foto fam. v. Galen

De oorlog

De oudste dochters weten zich nog te herinneren dat vader zich in de oorlog soms onder het luik in de keuken moest verstoppen als er een razzia werd gehouden. Er werden dan mannen opgepakt die te werk werden gesteld door de bezetter, mogelijk bij het spoor, soms ver weg in het buitenland. Vader was onmisbaar voor hun winkel en ontkwam steeds op tijd aan de razzia. In hun buurt woonde een NSB'er, maar een goede ! Hij waarschuwde iedere keer op tijd en vader werd nooit gesnapt.

Het leven in de winkel aan de Dorpsstraat

Alle dochters weten zich nog te herinneren en verzuchten: "Hoe klein was ons huis, oh oh oh!"

Het was een winkel met woonhuis. Er waren maar twee slaapkamers voor 7 personen.

En er moest ook voorraad voor de winkel opgeslagen worden.

De zolder rook lekker naar pinda's en daar lag ook de voorraad snoepgoed. Al het snoepgoed werd in die tijd los in grote zakken en dozen geleverd. In de winkel zat het in grote potten. Het werd verkocht per gewicht in een zakje.

Vader vond het niet erg dat de dochters snoepten van het Venco drop. Als zij de doos maar weer goed dicht deden, anders zou het drop vochtig en plakkerig worden.

Klanten

De zussen weten zich nog goed te herinneren dat katholieke mensen

bij katholieke winkeliers kochten en protestantse mensen bij protestantse winkeliers. Voor hun vader was dat gevoel niet zo sterk, bij hem kwamen mensen van verschillende kerken alhoewel hij zelf katholiek was.

Hij was wel een plichtsgetrouwe katholiek maar kwam altijd als laatste de kerk in en was er als eerste dan ook weer uit. Moeder was wel streng katholiek vertelden de zussen.

Driessen was ook een katholieke kruidenier, hij had zijn winkel meer aan de Duistervoordse kant van het dorp.

Ook de notabelen mocht vader tot zijn klanten rekenen. De kruideniers van het dorp mochten om de beurt boodschappen leveren aan de burgemeester, de notaris, de tandarts. Maar dan wel aan de achterdeur van hun huizen.

Vader leverde ook snoepgoed aan de scholen en hij leverde strooigoed aan het klooster.

Vader had goede contacten met boeren in Wilp-Achterhoek en in Posterenk, het verlengde van de H.W.Iordensweg. Daar waren mooie huizen zoals die van Linthorst, de vleeswarenfabrikant.

Die goede contacten met de boeren maakten dat vader zelf hun gerookte hammen mocht snijden in de winkel op de vleessnijmachine. Als hij ze gesneden en wel terug bracht, kreeg hij altijd wel een onsje of wat mee voor thuis.

Moeder kocht een enkele keer kleren in Deventer, maar wilde dat dan niet weten voor de andere winkeliers en mensen in het dorp. Ze stapte dan een paar haltes eerder uit en liep niet direct naar huis maar via een omweg.

Bevoorrading

De bevoorrading van de winkel werd door Booy gedaan. Vader Booy was ooit met de hondenkar zijn bedrijfje begonnen. Later werkte hij voor van Gend & Loos. Eén van zijn zonen nam dat werk over en deed de bevoorrading bij de familie van Galen.

Als de goederen geleverd waren sjouwden de dochters de pakken naar de zolder of naar de kelder: de suiker naar zolder, de boter naar de kelder. Een hele klus iedere keer.

Het gebeurde ook dat de dochters, op de fiets met dubbele fietstassen, kaas moesten halen voor de winkel bij groothandelaar Brand. Hij had kaaspakhuizen in Deventer aan de IJssel. Dat was een zware vracht op de terugweg!

"Wenswinkel"

Vader en moeder werkten steeds samen heel hard in de winkel, een "wenswinkel" zoals zij het nog weleens noemden. Ze probeerden aan de wensen van iedere klant te voldoen. Kwamen er mensen als de winkel gesloten was, dan werden ze toch geholpen, ook als die mensen verder nauwelijks in de winkel kwamen kopen.

De dochters leerden dat zij altijd heel beleefd moesten vragen: "Kan ik U helpen?, Wat wenst U? Een busje Buisman (koffiesmaakversterker)?"

Als extraatje ging er bij de verkoop van allerhande koekjes 'een Café Noir' van Verkade (ook een soort koekje) in de zak. Koekjes werden ook los verkocht in die tijd.

Moeder zorgde dat de winkel er steeds piekfijn uitzag, zij maakte zelf de mooie etalages waar de mensen voor stil bleven staan om te kijken!

Achter het huis en de winkel van de familie van Galen was een smederij. En daar weer achter, ter hoogte van de huidige markt was de slachterij van Max de Leeuw, de dochters konden dat zien vanaf het platte dak van hun huis.

Het centrum van Twello in de vijftiger jaren. Links de kledingzaak van Klaas Compagnjen en meteen daarnaast (ook met luifel) de kantoorboekhandel van Kamphuis, nu is het hele pand van kantoorboekhandel Oonk. Het witte gebouw rechts was café Stavast, waar (bij de boom) de Harmonie bij hoorde, een feestzaal. Na een brand is die niet meer opgebouwd en kwam daar het kruispunt met de Van Gendtsstraat. Links daarvan de winkel van Van Galen. Op die plek staan nu de kaaswinkel en de winkel van Huiskes.

Het leven aan de Dorpsstraat

De zussen werden als kind gewaarschuwd voor vrouw Holleboom. Daar moest je geen bessen stiekem plukken want "zij gooide haar pispot 's ochtends leeg over de bessen in haar tuin"!

De zussen gingen naar de katholieke Antoniusschool en daarna naar de Huishoudschool. De oudste zussen hielpen toen ook al veel in de winkel. In de avonduren werden cursussen gevolgd: kleding maken, Engels leren en het Middenstandsdiplooma werd gehaald.

Als er gebiecht moest worden, werden de zussen tegelijk naar de kerk gestuurd

met de instructie, als de eerste van hen aan de beurt zou komen, de laatste dochter vader moest waarschuwen. Hij kwam dan heel snel en nam haar plaats in de rij in en zij moest achteraan weer wachten.

Gezondheidsproblemen

Vader werkte hard en het was zwaar werk! Hij fietste een paar keer per week met de transportfiets naar Terwolde en ook naar Posterenk. Eerst om de boekjes op te halen waar de mensen hun boodschappen in opschreven en later in de week om de boodschappen te brengen met de transportfiets vol geladen met boodschappen voor meerdere gezinnen.

Uiteindelijk maakten ernstige hartklachten het vader onmogelijk om zo door te gaan, hij moest minder gaan werken en lichter werk gaan doen.

Via een boekhouder in Apeldoorn kon de familie daar een kruidenierswinkel overnemen. Vader mocht dat zelf officieel niet doen, omdat hij niet over de juiste diploma's beschikte, maar dochter Thea had die wel!

En zo verhuisde de familie in 1962 naar Apeldoorn.

Dat was aantrekkelijk voor de klanten. Albert Heijn wilde van de winkel een zelfbediening maken maar zover kwam het niet. Het pand was niet bij hen in eigendom en de zeggenschap lag niet bij hen. Wensink die al regelmatig bij de familie van Galen logeerde en mee hielp, nam de winkel aan de Dorpsstraat over van de familie van Galen.

Het werd toen een Enkabé-winkel.

En zo raakten de zussen van Galen weg uit de Dorpsstraat en Albert Heijn ook!

Het pand aan de Dorpsstraat had vader zelf altijd gehuurd van een man uit Diepenveen. Vader kon het niet kopen, het pand zou in die tijd 8000 gulden hebben gekost.

In de jaren 50 was de winkel aangesloten bij de Enkabé-organisatie en dan mochten vleeswaren verkocht worden.

Dit verhaal kwam tot stand mede door assistentie van Gerrit Ulfman (OKV) en Gé Veen (OKV).

Met dank aan de zussen van Galen voor hun enthousiaste verhalen over "hun Albert Heijn winkel". Uit het hart kwam de uitspraak van één van de zussen: "Ik ben blij dat ik die ouders had!"

*Opening van de Enkabé winkel van Wensink, foto familie van Galen
Van l. naar r. Thea en Annie van Galen, tante Leida Timmermans, Jan en Gerda van Galen*

Beelden uit mijn jeugdjaren

Hermien Veenfliet - Albers

*Denkend aan 't Holthuis
zie ik romantische paadjes en lanen
door het landschap gaan
en bij de meest markante plekken
zou ik graag nog even stil blijven staan*

Hoe het was:

De akkers met roggevelden, vol met korenbloemen en klaprozen, het bosje, waar ik langs kwam van school naar huis en waar je bramen kon plukken. En niet te vergeten: het Veenbedde, dat was eigenlijk een eng stukje weg. Met aan beide kanten bos, heel stil. In de zomer smoorheet en in de winter een grote modderpoel.

Dan kwam je langs het huisje van Noaberhuus, waar mensen bij in woonden met leuke kinderen. De bewoners van Achter 't Holthuis hadden geen elektrisch licht, omdat het natuurlijk veel te ver van de bewoonde wereld af lag.

's Winters, met een pak sneeuw, moest je ook maar zien hoe je er door kwam. Vader maakte dan zelf een sneeuwploeg, het paard er voor en daar ging je dan, met de klompen aan naar school.

Toch was er een genoeglijke sfeer onder de bewoners van Achter het Holthuis. In de periode dat het graan gedorst moest worden was de hele

buurt present en werd er over en weer geholpen en tijdens het koffiedrinken werden de laatste nieuwtjes doorgesproken. Het was gezellig.

En dan was er nog de "Mussenakkers", een weggetje langs akkers en weilanden en een paar boerderijen. Het wegje kwam uit achter het Veenhuis. Je kon dan linksaf gaan en uitkomen in de Voordersteeg of rechtsaf weer richting Beukenlaan, een heel leuk ommetje.

En hoe is het nu???

Totaal veranderd. Weg is de rust en het landelijke beeld. Grote, moderne huizen, nieuwe wegen, vreemde straatnamen. En een kikkerpoel!!

Kikkers horen toch bij een kolk in de weilanden?

Volop verlichting, het lijkt wel een voorstad van Deventer in plaats van het dorp Twello. Maar ja, tijden veranderen, daar kunnen we niet omheen. Ik rijd nu ook in een auto en niet meer op de rug van een paard. Gelukkig heb ik de beelden uit mijn jeugdjaren haarscherp op mijn netvlies staan, die kan niemand me afnemen. Ik hoop van harte dat de bewoners van "Het Nieuwe Holthuis" er net zo gelukkig wonen als ik heb gedaan in de situatie die geweest is.

DE OKV ZOEKT VRIJWILLIGERS

In 2018 organiseert de OKV maandelijks activiteiten in diverse kernen.

Kom langs bij onze kraam in Twello, Terwolde, Voorst of Wilp.

We vertellen u daar graag over vrijwilligerswerk voor de OKV.

Er is van alles te doen, van archiefwerk tot het sorteren van foto's

Samen vinden we vast een activiteit die bij u past.

of bel ons op dinsdag of woensdag op 0571 - 277090

Mailen mag ook: info@OKVvoorst.nl

VOORST200
1818-2018
GEMEENTE

VOORST200
1818-2018
GEMEENTE

expert Twello

Open Monumentendag

'In Europa' in de gemeente Voorst

gemeente Voorst en redactie

Zaterdag 8 september - Open Monumentendag

Ook in de gemeente Voorst is de Europese geschiedenis herkenbaar, zichtbaar en tastbaar. Wat denkt u van middeleeuws tufsteen uit Duitsland en 16de-eeuws hout uit Scandinavië? Grensoverschrijdende handelsroutes via de IJssel, de Hanzewegen en de Hessenwegen zetten de deur wide open naar de rest van Europa.

Franse gotische kerkarchitectuur, Engelse landschapsstijl en Duitse Bentheimer zandsteen hebben een onmiskenbare stempel gedrukt op onze omgeving. Rijkdom uit de overzeese handel werd geïnvesteerd in landhuizen met exotische namen als Matanze (Cuba, zilvervloot van Piet Hein) en Tercera (de Azoren). Landgoederen werden bewoond en/of beheerd door buitenlandse kloosters en internationale adel. Tegelijkertijd brachten plunderingen, inkwartieringen, brandstichtingen en bombardementen door de Fransen, Kozakken, Duitsers en geallieerde troepen grote verwoestingen toe, soms gepaard gaand met onderwerping, soms met bevrijding. Ter verdediging werden allerlei verdedigingswerken opgericht, van middeleeuwse kastelen tot de IJssellinie ten tijde van de Koude Oorlog. U ziet, genoeg verhalen dus!

De Matanze in Terwolde

Kom ook!

Kom dit jaar ook de Open Monumentendag bezoeken en laat u verrassen door de rijkdom en schoonheid van ons culturele erfgoed! Het is een unieke kans om achter gesloten deuren te kijken en om kennis te maken met de verhalen en de historie die ons verbinden en ons identiteit geven.

Programma

Hieronder vindt u een beknopt programma van de Open Monumentendag 2018 in de gemeente Voorst. Het programma is ook te bekijken in de brochure 'Open Monumentendag 2018' of op de site van de gemeente Voorst:

www.voorst.nl/open-monumentendag.

In totaal nemen 23 monumenten deel aan de Open Monumentendag, variërend van eeuwenoude boerderijen en voormalige herbergen tot chique landhuizen en in onbruik geraakte bunkers. Naast de opengestelde monumenten zijn er dit jaar een aantal bijzondere activiteiten georganiseerd:

Routes

Er zijn dit jaar drie routes gemaakt, respectievelijk voor **Terwolde, Wilp en Voorst**. Hoewel het fietsroutes zijn, kunnen ze ook per auto worden afgelegd. Elke route heeft een eigen thema. De routes zijn bij diverse locaties af te halen en te downloaden op deze website.

Rondrit De Nijenbeek

Dit jaar kunt u een deel van de route wel heel uniek afleggen: met een Jan Plezier!

Deze paard-en-wagen brengt u via één van de mooiste weggetjes in de gemeente Voorst naar de Nijenbeek en weer terug. Gedurende de rit kunt u niet alleen genieten van het prachtige uitzicht, maar ook van het interessante verhaal over de Nijenbeek, verteld door gids Bert van de Zedde.

De Jan Plezier vertrekt om 10.30, 11.30, 12.30, 13.30 en 14.30 uur.

U bent van begin tot eind, inclusief een korte stop bij de Nijenbeek, een klein uurtje onderweg. Het begin- en eindpunt is bij boerderij Moria, Oyseweg 7 in Wilp (de landwinkel is geopend).

Mis dit niet!

Informatiepunten

Op een aantal plekken op de routes vindt u dit jaar informatiepunten. Sommige informatiepunten zijn tegelijkertijd rustpunten. U krijgt op de punten informatie over bijzondere gebeurtenissen, verdwenen historische gebouwen, unieke pareltjes of juist recente ontwikkelingen van het gebied. Zie de fietsroutes voor de exacte locaties.

Concerten

In de Dorpskerk Wilp vindt van 14.30 -16.00 uur een concert plaats van het ceremoniekoor Circle of Life. Zij vieren deze dag hun 10-jarig jubileum! In de Dorpskerk Voorst vindt het concert plaats van het koor Cappella Calluna.

Dit koor heeft een speciaal Open Monumentendag-repertoire ingestudeerd! Het concert begint om 11.30 uur en duurt ruim een half uur.

Kinderactiviteiten

Speciaal voor de kinderen zijn er een aantal monumentenverhalen gemaakt. Er zijn spannende, grappige en heel bijzondere verhalen en elk verhaal speelt zich af rondom één van de opengestelde monumenten. Verder zijn er speciale kinderpuzzeltochten gemaakt: een voor Terwolde, een voor Wilp en een voor Voorst. De puzzeltochten zullen later te downloaden zijn van de website en af te halen zijn bij de dorpskerken in elk van de drie dorpen. Als de puzzel is opgelost, ligt er een leuke beloning klaar.

Opengestelde monumenten Terwolde

'De Dijkstoel' (GM), Bandijk 1
'Het Swarte Peert' (RM), Bandijk 17-19
'Zorgvliet' (GM), Bandijk 27
'Het Grote Blokhuis' (RM), Bandijk 31
Dijkwoning (GM), Bandijk 41 (afbeelding)

'De Matanze' (RM), Deventerweg 10
 Voormalige **portiers- en tuinmanswoning** bij 'De Matanze' (RM), Deventerweg 8
 Voormalige **dienstwoning** bij 'De Matanze' (GM), Twelloseweg 107

Dorpskerk Terwolde (RM), Molenweg 2
'De Middenhof' (RM), Molenweg 31
'De Wolterkamp' (GM), Vaassenseweg 9

Opengestelde monumenten in Wilp

Dorpskerk Wilp (RM), Kerkstraat 35 (kerktoren te beklimmen op eigen risico)
'De Oye' (RM), Oyseweg 2 (Hoewel deze boerderij pas vanaf 1648 in historische geschriften voorkomt, moeten delen van de boerderij al veel ouder zijn)
'De Barchel' (GM), Voordersteeg 28

'De Barchel'

'Het Schol' (RM), Wilpsedijk 10
 Voormalige **tuinmanswoning** bij 'Het Schol' (RM), Wilpsedijk 8
'Dommerholtbatterijen' (RM), bij Weerdseweg 6

Opengestelde monumenten in Voorst

'De Leusbosch' (GM), Hoenweg 8,
'De Keizershof' (RM), Keizershofweg 3-5
Dorpskerk Voorst (RM), Schoolstraat 16,
'De Heetkole' (GM), Voorsterklei 17,

Opengestelde monumenten in Twello

'Havekes Mölle' (RM), Havekespad 3

Klarenbeek

Landgoed Klarenbeek (RM), Kopermolenweg 16, Klarenbeek

GM: gemeentelijk monument; RM: rijksmonument

DE TUINEN VAN BOSCH

Natuurlijk!

Hoveniersbedrijf
 Koppelstraat 42
 7391 AK Twello
 T 0571 27 04 73
 info@detuinenvanbosch.nl
 volg ons:

detuinenvanbosch.nl

BRASSERIE - RESTAURANT
 SINCE 1916
KORDERIJNK

Altijd de juiste sfeer

Stationsstraat 31

7391 EH Twello

0571 271851

info@korderijnk.nl

www.korderijnk.nl

**AMBACHTELIJKE
BAKKERIJ
BRIL**

De lekkerste
 Gevulde koeken,
 Krentenbrood en Speculaas

Het ruim twee eeuwen oude pand van bakker Bril is nog steeds (na enkele verbouwingen) in gebruik.

Het pand staat op de monumentenlijst. De bakkerij bestaat meer dan 150 jaar en zoon Paul is de 5e generatie Bril.

Het bedrijf is tegenwoordig uitgebreid met een koffie/theeschenkerij waar fietsers en wandelaars een welkome pauze kunnen houden.

De bakkerij is geregeld doel van excursies. Er gaan dan stevast eigengemaakte produkten mee naar huis.

Foto uit 1960, bakker Bril met de bestelauto op weg om brood te bezorgen

Bakker Bril Voorst

Rijksstraatweg 24, 7383 AR Voorst, 0575-501271
 www.bakkerijbril.nl info@bakkerijbril.nl

Het Burgerweeshuis in Deventer en haar bezittingen in Voorst

Milly Westerhuis-Duvoort

De naam 'weeshuis' roept beelden op van treurige kindergezigtjes, strenge regels, maar ook van weldadigheid en trotse regenten. Weeshuizen bestaan in Nederland vanaf 1959 niet meer, maar vanaf de 14^e eeuw had elke grote en middelgrote stad een weeshuis. Vaak prachtige monumentale gebouwen waarvan er nog enkele bewaard zijn gebleven. Vroeger en dan met name vanaf de 14^e eeuw, de eeuw van de pest, stierven vooral veel jonge mensen met achterlating van hun vaak ook nog kleine kinderen.

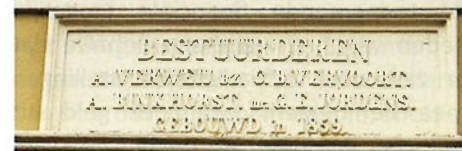

Burgerweeshuis, Bagijnenstraat Deventer, beelden van een weesjongen en een weesmeisje aan de muur van het weeshuis op de binnenplaats. Middenboven de gevelsteen met namen van regenten. Zie detail gevelsteen volgende pagina.

Opname in de familie bleek niet altijd mogelijk en waar moesten ze dan naar toe? De noodzaak van opvang drong zich op, zowel bij de magistraten als later bij de stadsbesturen. Zij namen hun verantwoordelijkheid en namen het initiatief tot het oprichten van een weeshuis in hun stad. Ze stonden daarbij indien nodig ook garant, hoewel heel zuinig, voor een financiële bijdrage, meer dan dat was het niet. Er was altijd overal gebrek aan en de ondersteuning moest veelal van de burgerij en de kerken komen.

Het bestuur en het toezicht werd overgelaten aan regenten, mannen die al een bestuurlijke plaats in het maatschappelijk leven innamen en veelal lid van een gilde waren.

Hoewel ze voor deze functie aangewezen werden, maardaarnietaltijdzinhadden, betrof het hier wel een erebaantje waar het overgrote deel evenwel erg trots op was, getuige de grote groepsportretten uit de middeleeuwen met mannen in trotse houding en met indrukwekkende kanten kragen.

Het droeg bij aan hun importantie, die ook te zien is aan de gevelstenen in de muren van de weeshuizen waarmee ze hun 'visitekaartje' achtergelaten hebben.

Beeldje van een weeskind in de regentenkamer van het Burgerweeshuis.

Een van de regentenborden waarop een deel van de regenten staan die door de eeuwen heen het gezag over het weeshuis hadden.

Het leven in de weeshuizen verschildte van eeuw tot eeuw. In de beginjaren na de oprichting was het vooral de armoede waardoor het leven van de kinderen, met toch ook al een emotionele ervaring achter de rug en het moeizame aanpassen, er niet vrolijker op werd. Te beginnen met het afknippen van hun haren om te voorkomen dat luizen de overhand kregen. Bovendien kregen de kinderen een uniform aan waardoor ze overal herkenbaar waren. Zieke of gebrekkige kinderen kwamen niet eens zo ver; zij werden niet toegelaten.

Voor het dagelijkse leven waren een 'vader' en een 'moeder' aangesteld, die indien ze hun taak met begrip uitvoerden, probeerden er een thuis van te maken. Dat liet onverlet dat er een strak regiem gold en de kinderen hun aandacht vaak met 80 tot 120 lotgenoten moesten delen.

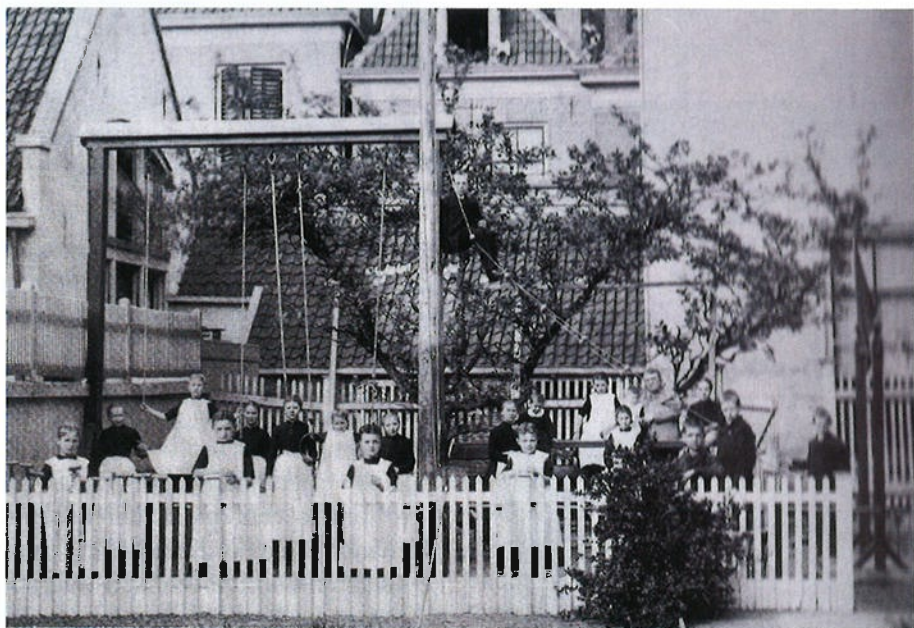
In de beginjaren was het eten sober en vaak elke dag hetzelfde: roggebrood, rijst en broodpap. Geslapen werd er op stromatrasen die slechts één maal per jaar ververst werden.

In de loop der eeuwen kwam daar verandering in, de kinderen gingen naar school, de meisjes werden opgeleid voor een dienstje in de huishouding om in hun eigen onderhoud te kunnen voorzien en de jongens kregen les bij een ambachtsman om een vak te leren.

Ook niet ongebruikelijk was het dat, als het leger manschappen te kort kwam, ze een beroep deden op de weeshuizen.

In het huis zelf kwam langzaamaan verandering in het leefklimaat. De kinderen werden persoonlijker behandeld, mochten hun verjaardag vieren en slapen niet meer op een stromatras, maar dan vaak nog wel met 3 of 4 lotgenoten in één bed.

De verbetering had mede te maken met de toenemende financiële mogelijkheden van het weeshuis. Behalve dat er zich veel liefdadigheidsinstellingen mee bemoeiden, kwam er geld uit collectes in kerken en de bijdrage van het stadsbestuur. Verder was het ook de erfenis van de ouders die de kinderen

Speeltuintje met kinderen die in het weeshuis verbleven op het binnenterrein van het complex te Deventer, 1892. Foto van de Stichting Burgerweeshuis en Kinderhuis te Deventer.

toekwam, zowel in geld, als in roerende en in onroerende goederen. Deze moest ter compensatie voor hun verzorging in z'n geheel aan het weeshuis worden afgedragen. Dit moest snel gebeuren, voordat de familie zich langs slinkse wegen eigenaar verklaarde van de nalatenschap en daar waren ze heel vindingrijk in.

Bij vertrek uit het weeshuis, als ze oud genoeg waren, kregen de kinderen een uitzet mee, maar hun erfenis bleef aan het huis; dit is eeuwenlang zo gebleven.

Het Burgerweeshuis in Deventer, in oorsprong opgericht voor weeskinderen van de grootburgers van de stad, doorliep dezelfde weg: van armoede en liefdadigheid tot een instituut, dat behalve voor de opvang van weeskinderen ook een stichting werd, die uit de verkregen erfenissen zoals huizen, boerderijen, landerijen en jachtgebieden, het bezit exploiteerde.

Met de opbrengsten uit de pachtgelden werden fondsen gesticht met beleggingen die rente genereerden.

De grootburgers, de bovenlaag van de bevolking, hadden op diverse locaties bezittingen, hetgeen verklaart waarom de bezittingen van het weeshuis -uit de erfenissen verkregen- over zo'n groot gebied in en rond Deventer verspreid zijn.

Al meteen buiten de stad, op de Noorderberg en aan de overkant van de IJssel, op de stadsweiden en op de Snipperling verkreeg het weeshuis akkers en hooilanden. Maar ook tot ver buiten Deventer lagen deze bezittingen,

in Raalte, Heeten, Markelo, Holten, Olst en zelfs in Lochem.

In de 15^e eeuw wordt al melding gemaakt van een boerderij onder "Colmsgate" waarvan het weeshuis rente ontving. Daarna ging het hard, ingebracht onroerend goed maar ook verworven landerijen met boerderijen moesten beheerd worden.

Naast de pachtgelden ontving het weeshuis ook pachtopbrengsten in natura: granen, eieren maar ook een vetgemest varkentje en opbrengsten van de jacht, een vette gans, kwamen ten goede aan het weeshuis.

De regenten benoemden uit hun midden een rentmeester, die zich met de bezittingen en investeringen bezig hield.

Ook in het schoutambt Voorst verwierf het weeshuis bezittingen. Het oudste bezit was De Hiddinkskamp, later De Wezenkamp genoemd in het kerspel Wilp. Een boerderij met bijbehorende gronden die tot dan toe behoorde aan de weduwe Gerretien Ernst.

De tweede boerderij die het weeshuis in het schoutambt Voorst in 1618 aankocht, was De Kleine Beurze in Terwolde, eigendom van Raphaël Boyer en zijn vrouw. Het weeshuis nam ook de verplichtingen over, die het echtpaar al of niet vrijwillig aangegaan was. Zo moest er jaarlijks 'garfkoorn' aan de pastorie van Terwolde afgedragen worden en een bijdrage in de kosten van het levensonderhoud van de pastoor, evenals vier pond haver aan de proosdij van Deventer.

Boerderij Averenk, Vaassenseweg 8, Terwolde; De boerderijnaam komt al vanaf eind 14e eeuw in documenten voor. Gevelsteen van 20 juli 1939: 'voor het Burgerweeshuis Deventer'.

De volgende boerderij was Averenk in Terwolde van mr. Antonius Perizonius, ooit burgemeester van Brielle, en door hem uit erfenis verkregen. Deze werd aangekocht in 1775 samen met het bouwland De Bongerd. Bij deze transactie werd ook het Spitsland, weilanden in Nijbroek, verworven.

Het was niet altijd een berekende transactie. Veelal was er sprake van grote schulden tot aan curatelestelling toe, wat de eigenaren noodzaakte hun bezit te verkopen.

Tot heden bestaat de Stichting Burgerweeshuis en Kinderhuis nog steeds, nu alleen als organisatie.

Het werkelijke weeshuis is in 1930 gesloten. Evengoed bezit deze organisatie ook nu nog onroerend goed dat verpacht wordt en ook nu nog komen de pachtopbrengsten ten goede aan de wezen en half-wezen, eenoudergezinnen en alleenstaande jongeren uit de gemeente Deventer.

En ook nu nog bezit deze stichting boerderijen en landerijen in de gemeente Voorst. In Terwolde, met inbegrip van de sportvelden van SV Terwolde, bij elkaar 88,60 ha. Op de grens nabij Vaassen nog 8,0 ha los land en 12,0 ha pacht van diverse percelen nabij de Dorperwaarden te Terwolde.

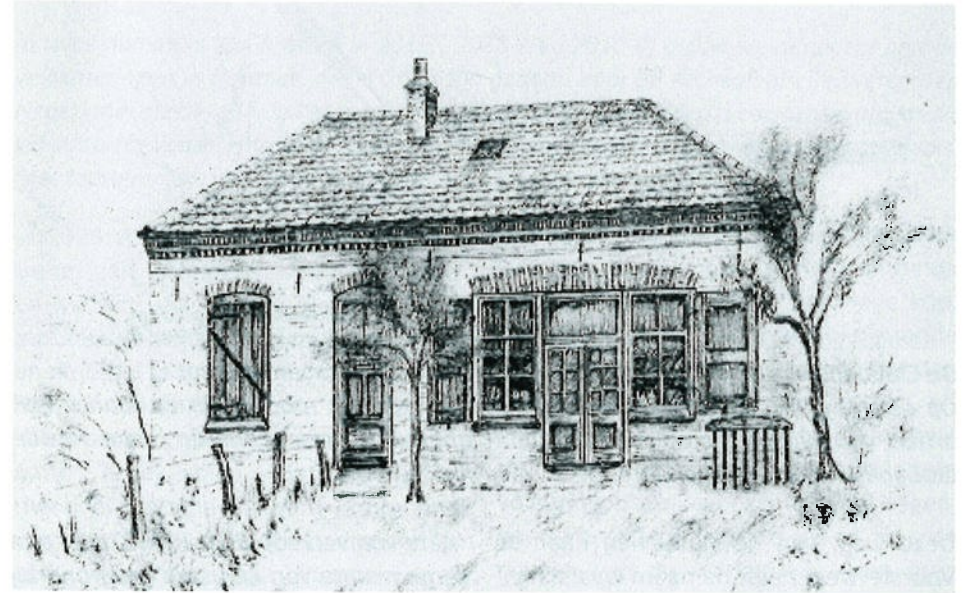
Bronnen

- 'Schrei niet bedrukte wees', geschiedenis van het Deventer Weeshuis en Kinderhuis, door Dr. C.M. Hogenstijn
- Stichting Burgerweeshuis en Kinderhuis, pachtzaken

Met de pen door Voorst

Tekening: Jan Lubberts

Tekst: uit *Geschiedenis van Terwolde*, bewerkt

De winkel van Mina de Bruun

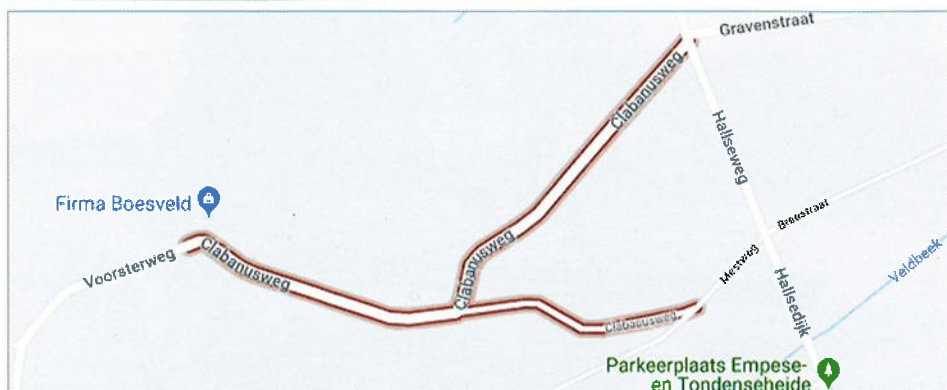
De middenstand in de gemeente Voorst heeft zich na 1818 eerst langzaam ontwikkeld. Wel waren er al ambachtlieden zoals een smid, timmerman of personen die in dienst stonden van anderen.

Omstreeks het eind van de 19e eeuw, begin 20e eeuw, zag men een middenstand verschijnen. Deze groeide vanuit de huisindustrie, waarbij men aan heel kleinschalig moet denken. De smid die zijn werk grotendeels thuis deed en waar de mensen naar toe kwamen, ging nevenproducten verkopen zoals carbid en zelfgemaakte spijkers. Later kwamen daar producten bij uit de wereld van de grote industriële bedrijven zoals pannen, potten, wasteilen. Ook naaisters, kleermakers en schoenmakers gingen andere producten verkopen.

Zo begon Mina Bruin uit Terwolde als naaister en ging daarnaast naalden, knopen en garens verkopen. Nadat ze er een echt winkeltje van had gemaakt breidde ze haar assortiment uit met andere artikelen zoals handdoeken, theedoeken en beddengoed. Het winkeltje kreeg in de volksmond al snel de naam 'knopendeuze', en zoonlief de naam 'Hansie Lap'. Het winkeltje is, net als veel andere, opgeheven. Ook de bakker die er daarna in gekomen is, heeft zijn deuren al weer gesloten.

Straatnamen in de gemeente Voorst

Fred Liese en Auke Vlietstra

De Clabanusweg in Klarenbeek is een straatnaam die vragen oproept. Op de site van zustervereniging 'De Marke' staat in de rubriek 'Uit de Marke' een artikel van Willem Klomp met als titel 'Klabanus', waarmee we de naam van de Clabanusweg kunnen verklaren.

Deze weg, van de Hallseweg naar de Voorsterweg, heeft de naam waarschijnlijk te danken aan de boerderij Klabanus. In 1832 wordt op de kadastrale kaart van de toenmalige gemeente Beekbergen een huis dichtbij de huidige Clabanusweg aangeduid met de naam Klabanus, dat is nu ongeveer op de plek van Voorsterweg 287. De weg ligt net iets boven het punt waar drie gemeentes aan elkaar grenzen: Apeldoorn, Voorst en Brummen.

In het 'Woordenboek van het Deventer dialect' komt het woord 'klabanes' voor, met als betekenis: *iets dat groot of plomp is*.

De naam Klabanus komt al in heel oude stukken voor. Vermoedelijk heeft die boerderij er al eeuwen gestaan. In het Voorster gemeentearchief bevindt zich een akte die dateert uit 1829:

'Akte van verkoop door R.W. Krepel aan de gemeente van een stuk bosgrond bij het bouwland van het erve den Bleumink, bij de zgn. Clabanus, ten behoeve van wegaanleg en het maken van een oprit naar de nieuwe brug, ca. 1829'

Mocht er onder onze lezers iemand zijn die nog iets kan vertellen over de Clabanusweg, dan horen we dat graag.

Bronnen:

- Artikel 'Klabanus' op de site van De Marke: <http://www.ohv-demarken.nl/klabanus>
- Archief gemeente Voorst, 0101, Ambts-gemeentebestuur, hoofdstuk 6, 1818-1921, inv. nr. 1058, bijlage 12
- Woordenboek van het Deventer dialect, uitgave Boekhandel Praamstra, 1986.

Archeologie

conclusies uit veldkarteringen in Nijbroek

Evert Kluin, Michel Kluin en Chris Nieuwenhuize

In twee nummers van *Kroniek* in 2016 (2016-2 en 2016-4) geven we aandacht aan de veldkarteringen in Nijbroek, die in 2016 zijn gedaan door de Archeologische Werkgroep Nederland, afdeling 18. In het jaarverslag 2017 van de werkgroep is een artikel afgedrukt waarin uit de vondsten wat conclusies worden getrokken m.b.t. de bewoningsgeschiedenis. Met toestemming van de auteurs nemen we daar een groot deel van over.

In 1328 verleende graaf Reinald III van Gelre aan Johannes Verenbartensoen en Martijn Willems het recht een grote moerassige wildernis tussen de Veluwe en de IJssel te ontginnen.

Hij gaf daarbij aan dat het gebied 'Niebroeck' moest gaan heten. Het natte broekgebied, dat vooral uit rivierklei bestond, werd ontgonnen volgens het verkavelingspatroon van een veenontginning. Nijbroek werd een polder door het aanleggen van de Bekendijk, de Veluwsedijk, de Kadijk, de Zeedijk en de Vloeddijk. Aan de oostzijde grenst de polder Nijbroek aan de westelijke oeverwal van de IJssel, die duidelijk hoger ligt dan het achterland. Het huidige dorp Nijbroek heeft ongeveer zevenhonderd inwoners. De kerk dateert uit de veertiende eeuw en is dus relatief kort na de start van de ontginning gebouwd.

Op twee akkers in het hoogste deel van de Nijbroekse ontginning, werd in 2016 door de AWN afdeling 18 een veldkartering uitgevoerd.

Met ongeveer vijftien AWN-leden zijn daarbij op twee zaterdagmiddagen

scherven en andere oppervlaktevondsten van de akkers verzameld. In beide gevallen lag in de akker een hoge kop. Het hoogteverschil met het omliggende terrein bedraagt overigens niet meer dan zestig centimeter. De akkers bestaan, als gezegd, uit klei. Dat zorgde ervoor dat met name tijdens de eerste kartering, volgend op een week met veel regen, een groot deel van de akker aan de laarzen van de werkgroep leden mee naar huis ging. Het gaat overigens om een relatief dunne kleilaag van ongeveer één meter dikte, die een pleistoceen zandpakket afdekt. De meest zuidelijke locatie leverde met ongeveer vijfduizend aardewerkscherven de meeste vondsten op.

Hunneschans aardewerk, gevonden op de akker bij Nijbroek (foto Harry Schotman)

Het grootste deel van het aardewerk bestaat uit kogelpot- en Pingsdorf aardewerk.

Het oudste aardewerk betreft ruim vijftig Badorf scherven met radstempelversiering, waaronder enkele met rode verf (Hunneschans aardewerk). Het jongste aardewerk bestaat uit steengoed uit Siegburg. Het percentage geïmporteerd aardewerk ligt boven de veertig procent en is daarmee opvallend hoog, vergeleken met opgravingen in Deventer uit dezelfde periode. Opvallende vondsten waren o.a. enkele stukken van benen gebruiksvoorwerpen.

Bewerkt benen plaatje (foto Harry Schotman)

De bewoning lijkt op deze plaats te beginnen aan het eind van de negende of begin van de tiende eeuw en vervolgens door te lopen tot aan het begin van de veertiende eeuw.

De bewoning stopt dus ongeveer op het moment dat het gebied werd opgenomen in de polder Nijbroek.

In de tweede akker was het oudste aardewerk identiek aan dat van het materiaal dat op de eerste akker werd aangetroffen. Op deze locatie lijkt de periode van bewoning echter langer door te lopen. Bijna twintig procent van de scherven bestaat uit roodbakend aardewerk, terwijl dat op de eerste akker vrijwel ontbrak (slechts twee procent). Daarnaast bestaat vijf procent uit steengoed met glazuur. Ook dat ontbrak vrijwel op de eerste akker. Deze akker lijkt dan ook bewoond te zijn geweest tot in de zestiende of zeventiende eeuw.

De conclusie van de beide veldkarteringen is dat minimaal de oostelijke rand van de ontginning Nijbroek al bewoond was lang vóór de inpoldering in het begin van de veertiende eeuw. De bewoning lijkt te beginnen aan het eind van de negende of het begin van de tiende eeuw. Daarnaast is het relatief hoge percentage importaardewerk opvallend.

Bron: bewerking van een artikel uit het jaarverslag 2017 van de Archeologische werkgroep Nederland (AWN) - afdeling 18 Zuid-Salland - IJsselstreek - Oost-Veluwezoon

Hallo JUMBO

Twello, Michiel de Ruyterstraat 101 **Binnendijk**

HORSTINK

KWALITEITSBOUWERS VAN HUIS UIT!

Luxe woningbouw
Aan- en verbouw
Complete badkamers
Utiliteitsbouw
Restauratie
Onderhoud

Waarmee kunnen wij u van dienst zijn?

De kwaliteitsbouwers van Horstink maken het!

J.W. Frisostraat 15
 7391 DJ Twello
 Tel 0571 - 27 14 83
 Fax 0571 - 27 10 36
 info@horstink-twello.nl

www.kwaliteitsbouwers.nl

kriebelZ
brasserie

Dorpsstraat 59
 7396 AL Terwolde
 T 0571 - 292 022
 E info@brasserie-kriebelz

Met liefde kan alles...

BREIN RECLAME!
WWW.BREINRECLAME.NL

ontwerp | printwerk | belettering
 textiel | websites

Koppelstraat 2 Twello
 Tel. 0571-280747

www.breinreclame.nl

De Groot

www.degrootzalen.nl

Avervoordseweg 2 De Vecht • Telefoon: (055) 323 12 61